

EMI YAGI

TYHJYYS-
PÄIVÄKIRJA

SUOMENTANUT RAISA PORRASMAA

HELSINGISSÄ KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

Suom. huom. Teoksen japaninkielinen nimi *Kūshin techō* viittaa Japanin terveys-, työ- ja sosiaaliministeriön *Boshi techō* -kirjaseen (”Äidin ja lapsen päiväkirja”), joka lähetetään kaikille raskaana oleville. Kirjaseen on tarkoitus kirjata ylös raskauteen ja lapsen terveyteen liittyviä tietoja seitsemään ikävuoteen asti. *Kūshin* tarkoittaa kirjaimellisesti ”tyhjää ydintä”.

Kirjallisuuden vientikeskus FILI on tukenut tämän kirjan kääntämistä.

Suomentaja haluaa kiittää tekstin kommentoinnista esilukijoita Vesa Lahtea, Pirjo-Riitta Kuusikkoa ja Eija Sammallahtea sekä taloudellisesti käännöstyötä tukenutta Opetus- ja kulttuuriministeriön Taiteen edistämiskeskusta.

Japaninkielinen alkuteos

Kūshin techō

『空芯手帳』

© Emi Yagi 2020

All rights reserved.

Original Japanese edition published by Chikumashobo Ltd., Tokyo.

Finnish language translation rights arranged with Chikumashobo Ltd. through The English Agency (Japan) Ltd. and New River Literary Ltd.

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

ISBN 978-951-1-45584-4

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

5. raskausviikko

ALKUILLASTA KASVIKSET TIHKUIVAT kosteutta valtavan raikkaina, jopa vihannessinapin lehdenkärkien terhakkuus oli täysin toista kuin myöhemmin iltayöstä. Liikkeen asiakkaatkin huokuivat eloisaa tarmoa, sen näköisinä kuin aikoisivat kohta kantaa ostokset kotiinsa ja täyttää vatsansa niistä valmistamallaan aterialla.

Oliko tämä todella sama tuttu valintamyymälä? Missään ei näkynyt kuivahtaneita sashimiannoksia tai punaisessa nesteessä lilluvia broileripaloja. Kaupassa ei liioin ollut ihmisiä valikoidussa aletarroilla varustettuja tuoreruokia katkerin katsein. Valaistus sai lattian hohtamaan erityisen kirkkaana. Tarkkaan kuulostellen saattoi erottaa, miten taustamusiikki, jossa kaupan nimeä toisteltiin lyhyiden mainoslauseiden välissä, sekoittui asiakkaiden hälinään, niin että lopputuloksena oli onnistunut vaikutelma vireästä myymälätilasta.

Valitsin kassan, jonka jono oli lyhin. Edessäni seisovan köyryselkäisen miehen pää ei yltänyt edes hartioihini asti. Iho roikui hoikassa käsivarressa, josta riippuvassa ostoskorissa nökötti iso pakkaus shabushabu-pataan sopivaa Berkshire-possun lihaa, hintalapun mukaan Kagoshiman prefektuurista.

Lähtiessäni kotimatkalle mukavasti pullottavat ostokassit käsissäni taivaalla viipyili vielä kuulasta valoa. Avasin vuokra-asuntoni metallioven, ja samassa ulkopuolen valoisuuden ja sisätilan hämärän välinen kontrasti synnytti niin voimakkaan

huimauksen, että jouduin kyyristymään nurkkaan heti korkokengät jalasta saatuani. Makasin tovin eteisen lattialla, ja muisuttin sitten itseäni, millaista luksusta tämä olikaan: mahdollisuus hemmotella itseään lempeän viileällä lattialla, loppukesän kuumuudessa, joka oli kaikessa väsyttävyydessäänkin jo kyllästyttävää. Kohottaessani päätäni saatoin nähdä asunnon, jonka perälle ilta-aurinko vielä levollisesti kurkisti. Miten ylellistä, miten yksinäistä raskaana oleminen olikaan.

Olin tullut raskaaksi neljä päivää sitten.

”Oho, vieläkö kupit ovat levällään?” jaospäällikkö mutisi palatessaan työpisteelleen. Tupakan haju sekoittui alkuillan tahmaiseen ilmaan.

”Milloin ne siihen jäivätäkään? Olikohan se yhden aikaan, kun kävi vieraita?”

Huomautus lausuttiin vielä hieman aiempaa kuuluvammin. Mutta vaikka hän olisi kuinka korottanut ääntään ja varmistellut kellonaikaa, kupit ja lautaset eivät omin avuin kävelisi tiski-altaaseen.

Kukaan ei kohottanut katsettaan, vaikka päällikkö tuskin puhui itsekseen. Suuntasin muiden mallin mukaan katseen eteeni ja tuijotin yhteen pisteeseen tietokoneen näytöllä niin kiivaasti, että valkoinen ruutu näytti pirstoutuvan kaavamaisiksi halkeamiksi. *Kiire*. Niinpä, oli ihan oikeasti kiire. Minua oli muiden työntekijöiden tapaan pyydetty laatimaan materiaaleja puolivuotista tulosraporttia varten, ja takaraja lähestyi.

Varjo lankesi Excel-taulukkonni ylle.

”Niin, kupit...”

Nyt hän ilmeisesti jutteli kupeille. No, harrastuksensa kullakin. Nipistin huuleni yhteen, jottei miehen tympeä hengitys pääsisi sisään, samalla kun taoin välilyöntinäppäintä yhä uudelleen.

”Shibata-san.”

Jaospäällikkö seisoi nyt suoraan takanani. Saatoin nähdä hänen savukkeestaan tupruavan savupilven.

”Kuulehan, neuvottelutilan kupit ovat vieläkin levällään.”

”Oho, aivan.”

Vääntäydyin seisomaan niin hitaasti, että siinä vaiheessa kun pääsin ylös esimieheni oli ehtinyt palata huoneen perälle omalle työpisteelleen, missä hän asetteli selkäkipua ehkäiseviä ergonomisia tyyntyjä parempaan asentoon tuolillaan.

Kukaan muu ei kohottanut katsettaan. Eipä tietenkään, eihän kahvikuppien siivoaminen kuulunut heille mitenkään, olivat tuskin edes tulleet ajatelleeksi, että sellainenkin askare oli hoidettava. Nostin keskelle käytävää kaatuneen roskakorin pystyyn samalla kun suuntasin kerroksen perällä olevaan neuvottelutilaan.

Niin sanottu neuvottelutila oli tosiasiaissa vain avokonttorin nurkkaan rajattu kulmaus, jossa oli pieni pöytä ja muutama tuoli. Seinän korvikkeena toimivissa tilanjakajissa oli teipin jälkiä. Ei aavistustakaan, miksi niitä oli teippailtu, mutta kaikissa sermeissä oli isoja teippitahroja, niin että ne tuntuivat paikka paikoin tahmeilta. Alimmassa kerroksessa oli kyllä asiallinen vastaanottohuonekin, mutta kukaan muu kuin osastopäällikkö ei sitä käyttänyt, tai oikeastaan saanut käyttää.

Kyse ei ollut edes varsinaisesta protestista, aikomukseni oli vain kokeilla, eikö kukaan muu – kuten vaikkapa joku itse suunnittelupalaveriin osallistunut kollega – raivaisi kuppeja. *Olipa pitkä kokous. Ai niin, kahvikupit. Shibata teki meille kahvit valmiiksi, joten korjattaisiinko ne itse pois?* Eikö olisi edes yksi, joka ajattelisi niin? Olin aavistuksen utelias näkemään, mitä kollegani tekisivät, jos paikalla ei olisikaan ihmistä, joka varta vasten pitäisi silmällä, milloin kokous loppui, ja tulisi sitten raivamaan astiat.

Jos kahvin jämiin survaistujen tupakantumppien löyhkä ei olisi ollut niin kuvottava niiden muhittua kupeissa puoli viiteen saakka, olisin kaiketi raivannut ne kiltisti.

”Anteeksi mutta...” huikkasin ohi kulkevalle jaospäällikölle.

Mies oli ilmeisesti menossa keittiöön, koska hänellä oli muki ja teepussi kädessään. Viime aikoina pomo oli näköjään innostunut yrttiteestä.

”Voisitko hoitaa kuppien pois viemisen tänään puolestani?”

”Häh?”

”En itse pysty.”

”Mikä hätänä?”

”Olen raskaana. Kahvin hajusta tulee kauhea pahoinvointi. Tupakan savuakaan en siedä. Ja tupakointihan sitä paitsi on kielletty koko rakennuksessa.”

Siitä alkoi raskauteni. Kun HR-osastolta kyseltiin laskettua aikaa, vastasin mielivaltaisesti, että vauva syntyisi toukokuun puolivälissä, joten sen perusteella olin nyt viidennellä viikolla. Toisin sanoen olin mennyt ilmoittamaan tilanteestani odottamattoman aikaisin.

Henkilöstöosastolta kehoitettiin päättämään työtahdista voin-tini mukaan osastomme sisällä, joten neuvottelin ensin jaospäällikön kanssa, ja hän keskusteli siitä osastopäällikön kanssa, joka puolestaan oli ihmeissään. En ollut asiaa sen tarkemmin ajatellut, mutta kaikki muut työntekijät osastollamme olivat miehiä. Aloittaessani työt seurannani oli ollut myös kaksi naista, mutta toinen heistä oli lopettanut jäätyään kotiin hoitamaan iäkkäitä vanhempiaan ja toinen naimisiin mentyään.

Kysäisin kokeeksi, voisinko lopettaa työt jonkin aikaa hie-man etuajassa, ja pyyntöni meni läpi yllättävän helposti. Kenties minusta puhuttiin selkäni takana, mutta väliäkö hällä, kun en itse saanut siitä tietää. Niin työvelvollisuuksiani aavistuksen kevennettiin, ja sain luvan lähteä kotiin joka päivä pari kolme tuntia etuajassa. Hyödyin siitä, että jaospäällikkö ja osastopäällikkö eivät ilmeisesti muistaneet juuri mitään omien vaimojensa raskausajoista.

Esimieheni kantoivat enemmän huolta kahvituksen järjestämisestä kuin siitä, milloin lähdin töistä. Kuka keittäisi kahvin ja siivoaisi jäljet, kun tuli vieraita? Kenen puoleen firmassamme piti kääntyä, jos maito loppuisi kesken? Minun haluttiin laativan tarkat ohjeet tietokoneella. Miestyöntekijät neuvottelivat asiasta poissa ollessani ja päättivät, että suoraan yliopistosta yritykseenme työllistynyt nuori mies saisi kahvitarjoilun kontolleen.

”Yllättävän helppoa!” nuorukainen totesi innostuneesti, kun olin hänen pyynnöstään näyttänyt, miten kahvia laitettiin.

”Niinpä, siksihän sitä sanotaan pikakahviksi.”

7. raskausviikko

LUULIN ENSIN, ETTÄ seuraavalla asemalla oli jokin tapahtuma. Tai että matkustajat olivat palaamassa takaisin työpaikoilleen asiakkaiden luota. En ollut tiennyt, että jotkut pääsivät kotiin näin aikaisin, saati että junassa olisi väkeä tungokseksi asti. Kaiken lisäksi kukaan ei näyttänyt mitenkään erityisesti iloitsevan, että oli päässyt töistä näin aikaisin. Olin sydänjuuriani myöten hämmästynyt, että niin moni oli palaamassa kotiin jo viiden jälkeen.

Joukossa oli paljon itseäni reilusti iäkkäämpiä miehiä ja naisia sekä hieman minua nuorempia naisia. Nuoret naiset tuijottivat älypuhelimensa ruutuja toinen käsi pöyheän hameen helmalla leväten. Huolella meikattuja oli joukossa enemmän kuin myöhempänä ajankohtana, jolloin olin yleensä palannut töistä. Oli alkuiltä, mutta naisten meikkivoide oli yhä tasainen ja oranssiin vivahtava poskipuna hohti heidän kasvoillaan kuin se olisi hetki sitten siihen sipaistu. Toisaalta vanhemmista naisista moni oli meikitön.

Lisäksi varsin iso osa matkustajista oli pukeutunut vartalonmyötäiseen, pitkähihaiseen t-paitaan. Ei kauluspaitaan eikä puseroon, vaan vaatekappaleeseen, jolle en keksinyt muuta nimeä. Monen paita oli musta tai valkoinen, mutta ympärilleni katsellesani näin myös hentoa vaaleanpunaista, keltaista ja violettiä sekä useita muita pastellisävyjä, ja tuohon yläosaan näemmä yleensä yhdistettiin löysät housut ja kävelykengät. Seisoskelin siinä haja-

mielisenä, kun edessäni istuva nainen vaaleanvihreässä paidassa otti esiin termospullon ja kaatoi kuppiin tyyneästi teetä, jota sie-maisi sitten empimättä. Pullossa taisi olla vielä jäitä jäljellä, sillä kuulin sen helisevän.

Jäin junasta pois ja poikkesin aseman viereiseen supermarketiin. Poimin vihanneksia ja lihapaketin silmäillen kännykästäni reseptiä, jonka olin äsken junamatkalla etsinyt valmiiksi. Tähän aikaan illasta oli vielä paljon tuoreita ruokatarpeita jäljellä. Harvinaisessa paikassa kasvatettuja kasviksia ja sesonkikalvoja löytäessäni sujautin nekin koriini. Kassajonossa odotellessani katselin ikkunasta ulos ja näin joukon lukiolaispoikia kokoontuneena takoyaki-mustekalapalloja kauppaavan kojun luo. Pojilla oli urheilukassit, joihin oli painettu isoin kirjoitusmerkein heidän koulunsa nimi. Höyryäviä pyöryköitä posket pullollaan hotkivien poikien kasvat olivat ruskettuneet, he muistuttivat toisiaan suorastaan merkillisen paljon, niin että keskinäisiä eroja oli lähes mahdoton huomata.

Päästyäni ostosten kanssa kotiin kello oli vasta puoli seitsemän. Parvekkeelle astuessani kuulin, miten joku soitti pianolla yhä uudelleen samaa melodianpätkää kaiketi harjoituksen vuoksi. Otin pyykkit parvekkeella pitämästäni pesukoneesta, levitin ne kuivumaan, imuroin asunnon ja aloin valmistaa ateriaa. Pääruokana oli tänään haudutettuja kanankoipia ja juureksia. Annoin kanan mehevöityä kannen alla samalla kun valmistin misokeittoa ja lisukkeen. Lisäsin keittoon syysmunakoisoa, lisukkeeksi keitin soijakastikkeen kera vihanneksia ja chikuwa-kalapateeta. Kun aikaa oli aiempaa enemmän, saatoin valmistaa useampia ruokalajeja ja syödä terveellisesti, kuten raskaana olevan naisen kuuluikin. Iho näytti paremmalta, ja painoni vaikutti hieman nousseen.

Eilen lounastauolla vastapäisen työpisteen mieskollega oli kysynyt, podinko raskauspahoinvointia.

”Enpä juuri, minulla ei näköjään ole pahemmin sitä taipumusta.”

”Hyvä juttu. Viime aikoina olet tainnut luopua einesruoista. Raskaana ollessa pitää tosiaan olla monessa tarkkana.”

Olin edellisellä viikolla alkanut tehdä kotona eväät töihin.

Ilta pimeni vasta siinä vaiheessa, kun olin saanut syötyä ja iltayön ensimmäinen tuulenpuuska tunkeutui lauhkeasti hyönteisverkon läpi sisään paljaita jalkojani hivellen. Nousin ylös sulkeakseni verhot ja napsautin samalla vedenlämmittimen päälle kylpyä varten.

Nyt kun minulla oli aikaa, en tyytynyt enää pelkkään suihkuun, vaan kävin ihan kunnan kylvyssä. Toisinaan käytin myös häistä ja muualta lahjaksi saamiani kylpysuoloja, jotka olivat lojuneet pakkauksissaan ammeeni alla. Ehkä vain kuvittelin, mutta kalliit kylpysuolat tuntuivat vievän väsymyksen hyvin mennessään. Oikeastaan minun olisi kannattanut käyttää niitä siihen aikaan, kun olin ollut töiden jälkeen niin poikki, etten saanut sanaa suustani, mutta todella uupuneena ei voimia liennyt kylpysuolujen miettimiseen.

Tänään valitsin Kuolleenmeren kylpysuolaa, joka muutti ammeeni Kuolleeksimereksi. Mineraalit tunkeutuivat ihohuokosiini ja saivat minut hikoilemaan, jotta kehoni puskisi kuonaineet ulos. Vapaana turhista pohdinnoista nojasin taaksepäin kuumassa vedessä, joka tuntui kelluttavan tavallista enemmän. Kuolleenmeren ympäröidessä puolustuskyvyttöä vartaloani muistin aikoinaan yleisöakvaariossa näkemäni dugongin. Se oli ainoa kerta elämässäni, kun näin kyseisen otuksen. Eläin näytti siltä, ettei se juoninut mitään tai osannut edes kuvitella, että joku voisi juonitella käyttävänsä sitä hyväkseen, vaan keinui vain verkkaisesti loputtoman vihreässä akvaariossa. Naamansa perusteella dugongi näytti lauhkealuonteiselta.

Ehkä kylpysuola todella toimi, sillä asunto tuntui hieman kuumalta, kun olin kuivaamassa hiuksiani kylvyn jälkeen. Hyönteisverkon läpi kantautui ohi kulkevien opiskelijoiden

ääniä kadulta. Nostin huoneen keskelle tuulettimen, jonka olin jo aikonut siirtää kaappiin talvikauden ajaksi, ja istahdin nojatuoliin. En laittanut musiikkia päälle.

Pidin itseäni musiikin ystävänä. Kuuntelin sitä nykyäänkin kännykälläni matkalla kotoa asemalle, junaan tai ihmisiä odotellessani. Kesällä kävin festareilla. Mutta miten musiikkia oikein tuli kuunnella yksin asunnossaan, kun siihen sattui olemaan aikaa? Mihin pitäisi katsella, millainen ilme ottaa, kun näkymättömissä oleva artisti lauloi sydämensä kyllyydestä?

Monijäsenenisen yhtyeen esiintyessä olo kävi vieläkin tukalamaksi. Miten musiikinkuuntelun harrastukseksen ilmoittavat ihmiset oikein toimivat? Kuuntelivatko he ääneti silmät kiinni, keinuttivatko päätään tai lanteitaan tyhjyyteen tuijotellen? Olin elänyt yli 30 vuotta, mutta ensi kertaa huomasin, etten tiennyt edes näin yksinkertaista asiaa.

Sammutin kattovalon ja jätin sivuvalon päälle, kierähdin nojatuoliin käsinoja tyynynäni. Tapailin melodias ääneen kuin olisin hahmotellut luonnosta katon valkoiseen pintaan. Ääneni kuulosti hieman karheammalta kuin puhuessani, mutta ei mielestäni ollenkaan hullummalta. Innostuin jatkamaan vielä tovin. Vilkaistessani kelloa huomasin, että vain muutama viikko takaperin olin tähän aikaan ollut vasta aloittelemassa ateriaa.

Ilta oli vielä nuori.

8. raskausviikko

OLIN VIIKON AJAN tehnyt venytyksiä ilta-aterian jälkeen ennen kylpyä. Naistyöntekijä toiselta osastolta oli äkkiarvaamatta ilmaantunut pöytäni luo ja ojentanut minulle venyttely-ohjeita.

”Huolehdithan itsestäsi.”

Ohjeet oli ilmeisesti kopioitu vanhasta aikakauslehdestä. Mallina toimivan naisen ohueksi muotoillut kulmakarvat ja löysä vaatetus näyttivät varsin epämuodikkailta, ja jostain syystä ainoastaan ohjeita antavan lääkärin kasvot oli sumennettu epätarkoiksi. Kokeilin liikkeitä, koska nykyään minulla oli joutoaikaa, ja yllättäen ne helpottivat niska- ja hartiakipujani niin merkittävästi, että päätin jatkaa.

Nainen oli ojentanut ohjeiden kera yrttiteetä, joka oli hänen voimistelunopettajatuttunsa paahattamaa. Tee oli väriltään merkillisen kirkkaan keltaista ja tuoksahti rikille, mutta maistui kumma kyllä hyvältä. Join sitä tänään kylmänä. Juoma kulahti tyhjään raskausvatsaani.

Alkuaikoina vain kyseinen nainen, konttorissa minua vastapäätä istuva mies ja HR-henkilö, jonka kanssa olin neuvotellut, olivat kommentoineet raskauttani kasvokkain. Jaospäällikkö oli kuitenkin kertonut kuun lopussa pidettävässä tuotannonvalvontajaoksen kokouksessa raskaudestani, ja olimme puhuneet tehtävieni asteittaisesta siirtämisestä muille ennen äitiys-

lomaani seuraavan vuoden keväänä. Osastomme miestyöntekijät alkoivat kuitenkin tuon tuosta huolehtimaan voinnistani. Noustessani ylös tai lähtiessäni työpisteeltäni he kysäisivät, miten voin, mutta eivät sanoneet mitään muuta. Ei onnitteluja, ei kyselyjä lapsen sukupuolesta. Mitä ilmeisimmin siksi, etten ollut naimisissa.

Vai olikohan sittenkään kyse siitä? Pienessä paperirullien kartonkihylsyjä valmistavassa yrityksessämme moni vaikutti jo olevan perillä tilastani minulle venyttelyohjeita antaneen naisen tapaan. Ollessani hississä muiden kanssa tai käyttäessäni kopio-konetta tuntui kuin vatsaani olisi vilkuiltu. Mennessäni ostamaan juotavaa taukokuoneen automaatista koko tila hiljeni äkisti samalla hetkellä, kun astuin sisään. Puheenaihe haihtui ilmaan, ja jäljelle jäi vain vaivautuneita ilmeitä. Sellaisina hetkinä laskin käden vatsalleni ja hivelin sitä varoen. Oli minulle luonteenomaista näytellä omaa osaani, vaikka vain muodon vuoksi.

Töissä vain Higashinakano otti tilanteeni aktiivisesti puheeksi. Olin palaamassa henkilöstökokouksen jälkeen paikalleni, kun hän puhutteli minua.

”Joko olet päättänyt nimen?”

Vastasin, ettei lapsen sukupuolikaan ollut vielä selvillä. Higashinakano risti sormensa kutakuinkin vakuuttuneen näköisenä, nyökkäsi useita kertoja merkillisen päättäväisesti ja meni sitten menojaan. Jokaisella nyökkäyksellä hänen päästään oli leijailnut jotakin valkoista, ilmeisesti hilsettä.

Siitä alkaen Higashinakano alkoi kysellä voinnistani lukuisia kertoja päivässä. Työpisteemme olivat vierekkäin, joten heti kun puin ylleni takin hän kysyi, oliko minulla kylmä, ja yskäistessäni sain kehotuksen mennä lääkäriin.

Osastopäällikön moitittua Higashinakanoa virheistä asiakirjoissa hän takoi hetken näppäimistöä sivuilleen vilkuilematta, niin että ehdin jo luulla kollegani tekevän kiireesti kor-

jauksia, kun hän kutsuikin minua hiljaa nimeltä ja ojensi paperiarkin. ”Lista raskausaikana suositeltavista ja vältettävistä ruoka-aineista”, otsikko sanoi. Hijiki-merilevän kohdalla luki korostetun isolla ”voi syödä, mutta enintään kahdesti viikossa”.

Higashinakano haisi aina liimalle, sellaiselle vesiliukoiselle, jota olin lapsena käyttänyt. Haju ei ollut tympeä muttei miellyttäväkään, vain tavanomainen liiman haju. En kuitenkaan ollut nähnyt miehen käyttävän liimaa kertaakaan kuluneen vuoden aikana, kun olin istunut hänen vieressään.